

Autor scenariusza: Grażyna Bartoszek

SCENARIUSZ JEDNOSTKI TEMATYCZNO– METODYCZNEJ

„My– eksperci mitologii”

(czas trwania: 90 minut)

przeprowadzonej na lekcjach języka polskiego w klasie V szkoły podstawowej

WSTĘP:

Zaprezentowany poniżej scenariusz to propozycja zajęć, których głównym celem jest **SPRAWDZENIE ZNAJOMOŚCI I ZROZUMIENIA TREŚCI MITÓW**, a także stopnia opanowania umiejętności językowych kształconych podczas cyklu lekcji **OD ARIADNY PO ZEUSA – CZYLI NASZE MITOLOGICZNE ABECADŁO**. Cykl ten realizowałam w oparciu o materiał lekturowy i jego metodyczną obudowę zawarty w podręczniku Marii Nagajowej „Słowa zwykłe i niezwykłe” – poszerzony o wybrane mity R.Graves’a i Wandy Markowskiej – oraz stosując własne próby rozwiązań dydaktyczno – metodycznych (inspiracją do ich tworzenia był dla mnie program nauczania „Słowa jak klucze II”). Tematykę zajęć korelowałam także z treściami nauczania historii i sztuki.

Przeprowadzone przeze mnie zajęcia miały formę **KONKURSU WIEDZOWEGO** (jak wynika z moich doświadczeń – akceptowaną, a nawet preferowaną przez młodzież). Zespół klasowy został podzielony na trzy rywalizujące ze sobą grupy – z uwzględnieniem potencjału intelektualnego, zdolności i (zdiagnozowanego uprzednio) poziomu wiedzy uczniów. Troje z nich nie brało udziału w konkursowych „zmaganiach” – uczestniczyło bowiem w ich przeprowadzeniu, a wcześniej – przygotowaniu. Uczniowie ci byli współtwórcami scenariusza zajęć (uwzględniłam ich pomysły, wspólnie omówiliśmy i skorygowaliśmy je), przygotowali część środków dydaktycznych, wreszcie – wcielili się w postacie „uskrzydłonych” bogów: Hermesa, Erosa i Tanatosa (samodzielnie przygotowując rekwizyty i opracowując głosową i aktorską interpretację wygłaszanych przez siebie kwestii mojego autorstwa).

Starłam się tak „skonstruować” konkursowe konkurencje, by zmobilizować uczniów do aktywności, przyjęcia postawy badacza i twórcy, a także „zmusić” ich do samodzielnego poszukiwania informacji wykraczających poza zasób wiadomości zdobytych na lekcjach w pozapodręcznikowych źródłach wiedzy.

Aby uczynić zajęcia bardziej atrakcyjnymi, wprowadziłam elementy humoru, komizmu i zabawy. Zespoły rozwiązywały sytuacje problemowe metodami takimi, jak: burza mózgów, drama, twórcza praca z tekstem, gry dydaktyczne (szarady, krzyżówki itp.).

Z kolei uczniowie będący współtwórcami scenariusza zajęć i prowadzący je wraz ze mną, pracowali metodami: burzy mózgów, metaplanu i inscenizacji.

Podział klasy na grupy sprzyjał realizacji celów wychowawczych: kształtowaniu umiejętności twórczej i bezkonfliktowej współpracy w zespole, poczucia odpowiedzialności za efekt wspólnych działań i stosowania zasad „szlachetnej”, zgodnej z przyjętymi regułami rywalizacji.

Obserwując pracę grup oraz indywidualne działania uczniów, weryfikując je i oceniając ich efekty, ustaliłam, w jakim stopniu zrealizowane zostały założone przeze mnie cele nauczania i wychowania związane z blokiem tematycznym „Od Ariadny po Zeusa...”

CZY UCZEŃ:

Zna i rozumie :

- treść poznanych mitów
- pojęcia kluczowe i znaczenie słów związanych z wierzeniami starożytnych Greków (np. *mitologia, mit, heros, ambrozja, nektar, labirynt, podziemie* itp.)
- frazeologizmy wywodzące się z mitologii (np. *syzyfowa praca, stajnia Augiasza, męki Tantalą*).

Wie:

- gdzie i kiedy toczy się akcja mitów,
- jakie są cechy mitu jako gatunku literackiego,
- jak nazywali się bogowie greccy, jakie były ich „sfery działalności” i atrybuty,
- czym według wyobrażeń starożytnych różnili się od Ziemiaków, a w czym ich przypominali.

Ma:

- świadomość faktu, że wiele słów funkcjonujących we współczesnej polszczyźnie ma swe źródło w języku i systemie wierzeń starożytnych Greków (np. *higiena, chronologia, hipnoza* itp.)

Celom związanym ze sferami ZAPAMIĘTYWANIA I ROZUMIENIA odpowiadały cele dotyczące UMIEJĘTNOŚCI ucznia.

Czy potrafi on?

- rozwiązując zadania konkursowe, wykorzystać w pełni wiadomości zdobyte na zajęciach języka polskiego, a także historii
- pracować zgodnie z instrukcją, właściwie odczytać sens polecenia,
- czytać ze zrozumieniem, selekcionować i przetwarzać informacje oraz wyciągać i formułować wnioski,
- twórczo współpracować w grupie, sprawnie komunikując się z kolegami,
- prezentować własne pomysły rozwiązań, skutecznie argumentować,

- odróżnić mit od innego gatunku epickiego(np. baśni),
- poprawnie zastosować frazeologizm,
- „wcielić się” w bohatera mitu –wykorzystując wiedzę o nim i na miarę własnych możliwości „oddać”: modulacją głosu, gestem, mimiką, ruchem i innymi środkami aktorskiego wyrazu specyfikę odtwarzanej postaci,
- rozpoznać bogów na podstawie ich atrybutów, poprawnie zapisać ich imiona,
- sprawnie posługiwać się „Słownikiem kultury antycznej”,
- adekwatnie do kontekstu stosować słownictwo związane z kulturą antyku.

TOK ZAJĘĆ

1. WPROWADZENIE

Uczniowie prezentują pracę domową – ich zadaniem było rozwiązanie krzyżówki, której hasło stanowi temat zajęć:

Kojarząc znaczenie trzech słów– odgadnij czwarte!

Muzy (siedem, Apollo, sztuka)

Syzyf (król, kamień, Korynt)

Kreta (wyspa, Dedal, Minos)

Kyane (Kora, strumień, boginka)

EroS (łuk, miłość, Psyche)

OlimP (Grecja, góra, siedziba)

NEektar (napój, nieśmiertelność, uczta)

KoRa (Persefona, narcyz, porwanie)

SyCylia (Dedal, sztuczne jezioro, wyspa)

Ikar (skrzydła, śmierć, marzycielstwo)

HoMer (ślepiec, poezja, „Iliada”)

MInotaur (Tezeusz, labirynt, potwór)

PromeTeusz (ogień, Kaukaz, dobroczyńca)

Odyseusz (Itaka, powrót, Homer)

ApolLo (słońce, rydwan, muzy)

TrOja (wojna, koń, Helena)

AuGiasz (stajnia, nieporządek, frazeologizm)

ArtemIda (łowy, Diana, odpowiednik)

OlImpia (igrzyska, miasto, Grecja)

Zapisanie tematu lekcji: **My– eksperci mitologii**. Uczniowie wyjaśniają pojęcia:

mitologia (zbiór mitów, czyli opowieści o bogach i bohaterach, w których wierzone w starożytnej Grecji) i *ekspert* (specjalista w jakiejś dziedzinie). W razie potrzeby korzystają ze „Słownika wyrazów obcych”.

NAUCZYCIEL: Dzisiejsze zmagania konkursowe pozwolą nam się przekonać, czy rzeczywiście jesteście ekspertami w dziedzinie mitologii. Mam nadzieję, że wykażecie się mądrością Ateny i sprytem Prometeusza! A rywalizować będziecie szlachetnie jak olimpijczycy – przestrzegając reguł! W przeprowadzeniu konkursu pomogą mi trzej uskrzydleni bogowie – nie zdradzę ich imion, ale na pewno ich rozpoznacie. Przedstawią się wam sami.

II. KONKURS

(po uprzednim podziale zespołu na trzy grupy)

1. ZGADNIJ, KIM JESTEM?

Wchodzą pomocnicy nauczyciela i przedstawiają się – zadaniem uczniów jest podanie ich imion.

HERMES (*skrzydła u sandałów, kaduceusz w ręku*):

Wciąż biegam– w tę i w tamtą stronę!

Sandały noszę uskrzydłone–

swym gońcem mnie uczynił Zeus!

A modlą do mnie się: złodzieje,

kupcy, podróżni– grono liczne!

znam też na wiedzy się magicznej!

EROS (*skrzydła, w dłoniach łuk i strzały*):

Gdy na życzenie Afrodyty

Psyche rozkochać w innym miałem,

wiesz, co się stało, jeśliś mit czytał–

miłością do niej zapalałem!

Ach! Często nas uczucie gubi

i długa droga do zaślubin!

Spore bywają z tym kłopoty–

Sam to przeżyłem, wiem coś o tym!

Strzeż się mojego łuku i strzały!

Niejedno serce już „złamały”!

TANATOS (*czarne skrzydła u ramion, w ręku zgaszona pochodnia*):

A teraz grozą powiać może,

więc niech ukryje się, kto może!

Muśnięciem skrzydła czarnego
uśmiercić mogę każdego!
Nikt jeszcze śmierci nie „przechytrzył” –
choć próbowali – na przykład Syzyf!
Jednak, biedaczek, się „przeliczył”!
Lecz was oszczędzę! (do któregoś z uczniów) – Co się dziwisz?

2. LISTY Z OLIMPU

HERMES: Mam ogromny problem! Muszę dostarczyć te listy, a na żadnej kopercie nie napisano imienia adresata! Jacyż ci bogowie są roztargnieni! Co więcej – przyznam się ze wstydem, że zaglądałem do środka – brak też podpisów nadawców!

NAUCZYCIEL: Jeśli nie chcecie, by Zeus rzucał gromami w biednego Hermesa, pomóżcie mu!

(Zadaniem uczniów jest – po przeczytaniu treści listu – wpisanie imion adresata i nadawcy. Za każdą prawidłową odpowiedź zespół otrzymuje punkt.)

Olimp, starożytność

Najdroższa

Nie mogę doczekać się chwili, kiedy znów Cię zobaczę! Jak zawsze o tej porze, przepelniona radością, przystroję świat w barwne szaty – zakwitną kwiaty, drzewa wypuszczą pierwsze pąki... Tak uczczę Twój powrót.

Często myślę o tym, jak czujesz się w tym ciemnym, posepnym królestwie umarłych. Czy tęsknisz za mną? Za Kyane?

Twoja matka

(Koro – Demeter)

Olimp, starożytność

Moja córko –.....!

Mam do Ciebie ogromny żal! Jesteś mądra, ale dlaczego nielojalna!? Czemu wpuściłaś na Olimp kuchennymi drzwiami kogoś, kto okrutnie zakpił ze mnie? Wiesz, jak śmiano się, gdy wybrałem worek z kośćmi pokrytymi tłuszczem jako ofiarę dla bogów!?

Czy dziwisz się, że powodowany złością zabrałem ludziom ogień? A Ty? Pomogłaś temu nikczemnikowi wykraść go! On został okrutnie ukarany. Od Ciebie żądam przeprosin!

Twój rozgniewany ojciec.....

(Ateno – Zeus)

Ziemia, starożytność

Wspaniała!

Tak rzadko bywamy zapraszane na Olimp, więc piszemy list, by podziękować Ci za zemstę na tym okrutnym Narcyzie! Siedzi, biedaczek, nad wodą i zakochany w samym sobie wzdycha do swego odbicia w jej tafli.

Ta kara mu się należała! Nie odwzajemnił uczucia żadnej z nas, traktował nas tak obojętnie! Ileż wycierpiałśmy przez tego niegodziwca!

Wdzięczne Ci bardzo....., a zwłaszcza nimfa.....

(Afrodyto – boginki – Echo)

3. SKOJARZ PARY

EROS: Oto imiona: niewiast ziemskich i bogiń, królów greckich i mieszkańców Olimpu – przedstawicieli męskiego rodu. Połączcie je w pary! Z pewnością wiecie, co czyniłem przy pomocy mego łuku i strzał!

(za każde prawidłowe zestawienie zespoły otrzymują punkt)

HERA – ZEUS, PAZYFAE – MINOS, ARIADNA – TEZEUSZ,

MEROPE – SYZYF, EURYDYKA – ORFEUSZ, PENELOPA – ODYSEUSZ,

PSYCHE – EROS

4. ACH, CI OKRUTNI BOGOWIE!

TANATOS: Ja, bożek śmierci nie radzę narażać się bogom! Nie tylko karzą oni śmiercią za winy, ale i okrutnymi mękami pośmiertnymi! Wiem coś o tym – wy pewno też....
Odgadnijcie więc, kto tak cierpiał.....

- Ukarano go za próbę przechrzenia bogów i śmierci... zamknął mnie w swej wilgotnej piwnicy! Teraz toczy w podziemiach Hadesu ciężki głaz na szczyt góry, ale ilekroć jest blisko szczytu– kamień wyślizguje mu się z rąk i musi swą pracę zaczynać od nowa.....

(Syzyf)

- Ten dobroczyńca ludzkości przykuty jest do skały w górach Kaukazu... Sęp wyżera mu wątrobę, która nocą odrasta... męczy się okrutnie – na szczęście od cierpień uwolni go Herakles...

(Prometeusz)

- A ten nieszczęśnik stoi w sadzawce, lecz nie może się napić wody...widzi dorodne jabłka, ale nie może ich zjeść....tak bywa, gdy ktoś pragnie się przekonać, czy bogowie są naprawdę wszechwiedzący...przesadna ciekawość nie popłaca...

(Tantal)

(Uczniowie – po odczytaniu tekstów przez Tanatosa – podają odpowiedzi, za każdą prawidłową otrzymując punkt.)

4. MONOLOG UDRĘCZONEJ NAUCZYCIELKI

NAUCZYCIEL: Na pewno zapamiętaliście frazeologizmy, które wywodzą się z mitologii i ich znaczenie. Teraz wygłoszę monolog – nie traktujcie go poważnie, w istocie nie mam wam za wiele do zarzucenia. Jego treść otrzymacie także na kartkach, które właśnie podaje wam Hermes. Zauważcie, że w tekście są luki ja „zastąpię” je milczeniem, a wy – zastąpcie je właściwym określeniem pochodzącym z greki.

Wy nie piszecie, a bazgrzecie! Tego się nie da odczytać przecież!
Płacę nad tymi zadaniami! Czemu piszecie (*hieroglifami*)?
Choć się wysiłam maksymalnie– efekty widzę minimalne!

Mój trud się wcale nie opłaca– to jest wręcz (*syzyfowa praca*)!
Cóż! Język polski, daję słowo jest waszą (*piętą achillesową*)!
Rzadko ktoś „błyszczący” czy się zgłasza! A jak wygląda wasza klasa!
Brud, nieporządek– to mnie odstrasza! Toż to jest istna (*stajnia Augiasza*)!
Wam w głowach tylko same psoty, lecz ja nie toleruję lenia !
Proszę dokładnie, co do (*joty*) wykonać moje polecenia!”

(za każde poprawnie uzupełnione miejsce w nawiasie zespoły otrzymują punkt)

5. POLUJEMY NA „H”

HERMES: Wielu bogów i herosów greckich nosiło imiona zaczynające się na literę „H”
Nie tylko ja. Język grecki obfituje w wyrazy rozpoczynające się tą literą.
We współczesnym języku polskim występują słowa, które pochodzą z greki. Poznawaliście je na lekcjach? Rozpoczynamy więc wielkie polowanie na: H!!!

(Zespoły wypisują jak najwięcej zapamiętanych wyrazów rozpoczynających się literą H lub h – związanych z tematyką mitologiczną, np. *Hades, Hermes, Helios, Hera, Hefajstos, hory, hydra, Hypnos, Hygieja, Herakles* – oraz mających swój rodowód w języku greckim np. *hipnoza, higiena, heliocentryzm, hydrant, hydraulic, hermetyczny*).

6. I TY MOŻESZ ZOSTAĆ BOHATEREM MITU...

NAUCZYCIEL: Kolejne wyzwanie! Każdy zespół wybierze swojego przedstawiciela, który wcieli się postać mitologiczną i opowie nam coś o swoim – niewątpliwie ciekawym – życiu. A w jaką? Tego dowiecie się dopiero wtedy, gdy rozwiążecie szarady!

1. Weź nutę z pierwszej linii pięciolinii i dodaj do niej narząd służący do wężania (MINOS)
2. Od wyrazu „kara” odrzuć powtarzającą się w nim samogłoskę – i dodaj (z przodu) inną (IKAR)
3. Bez tego urządzenia twój odbiornik telewizyjny nie funkcjonowałby! Wykreśl z jego nazwy literę t– a powstanie imię mądrej i pięknej bogini!(ATENA)

Po rozstrzygnięciu przez cały zespół, w jaką postać ma wcielić się jego reprezentant, wybrany przez kolegów uczeń prezentuje improwizowany monolog. Oceniane są: wiedza o bohaterze, sugestywność wypowiedzi, umiejętność oddania charakteru postaci i wyrażania jej przeżyć modulacją głosu, gestem i mimiką. Skala ocen od 1 do 10 pkt.

Cytuję wypowiedzi moich uczniów:

MINOS:

„Jestem królem, panuję na Krecie. Jestem bogaty, ale nieszczęśliwy, bo moja żona urodziła syna– potwora. Ma kształt bardzo dziwny – to jakby skrzyżowanie byka z człowiekiem. Jest groźny, więc musiałem zamknąć go w jakimś miejscu, z którego się nie wydostanie. Kazałem wybudować dla niego labirynt. Zrobił to Dedal. Dedal pochodził z Aten. Gdy skończył pracę, bardzo chciał tam powrócić, ale nie pozwoliłem mu na to. Znał bardzo dużo tajemnic państwowych, a ja się bałem, że rozgłosi je w swoim kraju. Dedal uciekł. Zrobił dla siebie i swojego syna skrzydła. Podczas ucieczki Ikar zginął. Było mi bardzo przykro. Bardzo chcę, żeby Dedal wrócił do mnie, słyszałem, że mieszka teraz na Sycylii i wybudował tam wielki gród i sztuczne jezioro.”

IKAR (*uczeń o dużych zdolnościach aktorskich*):

Co ja mam powiedzieć! Przecież już nie żyję! Mówię do was z podziemia! Byłem synem Dedala, mój ojciec był fantastycznym budowniczym, rzeźbił figury, które wyglądały jak żywe! I to on wykonał labirynt dla tego groźnego Minotaura! Kiedy okrutny Minos nie pozwolił nam wrócić do Aten, ojciec w tajemnicy przed nim zrobił skrzydła z ptasich piór i wosku. Pracował całymi nocami!

Zanim wyruszyliśmy, ostrzegł mnie, żebym leciał w bezpiecznej odległości od wody, bo pióra nawilgną–i od słońca–bo wosk się roztopi. Ale łatwo powiedzieć! Gdy się uniosłem w powietrze, poczułem się jak ptak! Marzyłem tylko o jednym– wzbić się jak najbliżej słońca!

No i stało się! Spadłem na ziemię, bo wosk się roztopił. Na zawsze zapamiętam, jak spadałem i miałem śmierć przed oczami!!!

ATENA (*ponieważ uczennica miała problemy z „wejściem” w rolę, zadawałam jej pytania pomocnicze*):

- W jaki sposób przyszłaś na świat?
- Pewnego dnia Zeusa bolała głowa, w końcu mu pękła, a ja z niej wyskoczyłam.
- Czego jesteś boginią?
- Mądrości i wojny.
- Opowiedz nam, jak to było z twoją przyjaźnią z Prometeuszem? Podobno wielu rzeczy go nauczyłaś? Jakich?
- Nauczyłam go, jak leczyć choroby, budować, żeglować, wydobywać metale i robić z nich różne narzędzia...On tę wiedzę przekazał ludziom...
- Twój ojciec nie był chyba z tego zadowolony...

- Nie, nie chciał, żeby ludzie byli mądrzy....
- A dlaczego wpuściłaś Prometeusza na Olimp i pozwoliłaś mu wykraść ogień?
- Bo było mi żal ludzi, mój ojciec im go zabrał...
- Tak, trudno żyć bez ognia! Do czego jest potrzebny, Ateno?
- Bez niego jest zimno, nie można nic ugotować... Ani odstraszyć dzikich zwierząt....
- Nie bałaś się gniewu Zeusa?
- Bałam się, ale Prometeusz był moim przyjacielem....

1

7. CÓŻ WART BÓG BEZ ATRYBUTU.....

EROS: Jak wam wiadomo, każdy bóg grecki posiadał swoje atrybuty – przedmioty o symbolicznym charakterze. Poznawaliście je na zajęciach języka polskiego i historii. Waszym zadaniem jest teraz przyporządkowanie ich bogom, których imiona za chwilę już poznacie. Właśnie pracowity Hermes rozdaje wam kartki, na których je zapisano, i plansze z rysunkami przedstawiające „zgubione” przez mieszkańców Olimpu przedmioty. Pomóżcie bogom odnaleźć to, bez czego trudno im żyć! Cóż ja bym uczynił bez łuku i strzał!

(Zespoły otrzymują listę imion bogów oraz plansze przedstawiające ich atrybuty.)

POSEJDON – trójząb; AFRODYTA – jabłko, róża, gołąb; ATENA – dzida, hełm, sowa;
 DIONIZOS – puchar, laska opleciona winną latoroślą; HERA – paw, lilia, owoc granatu;
 HEFAJSTOS – młot i obcęgi; KORA – wieniec z narcyzów, bukiet maków

(W przypadku wątpliwości uczniowie mogą odwoływać się do słownika kultury antycznej.)

8. TO WCALE NIE POŻEGNANIE.....

NAUCZYCIEL: Idzie wam świetnie! Niestety to już ostatnia konkurencja! A szkoda, bo przyglądając się waszej pracy, widząc wasz wysiłek – dostrzegam niezłomnych Herkulesów! Z mitologią zetkniecie się jeszcze w gimnazjum i liceum.... Pogłębicie wiedzę zdobytą w szkole podstawowej... A być może jeszcze wcześniej sami sięgniecie po mity, by poznać ciekawe losy bogów, herosów i ludzi. Teraz, korzystając ze słownika kultury antycznej, odpowiedzcie na pytania:

HERMES: Komu – jako dziecko – ukradłem część stada?
 wiem, wiem – tak czynić nie wypada!

(Apollinowi)

EROS: W jaki sposób na świat przyszła moja matka –Afrodyta?

Nie wiesz? Warto! Szybko sięgaj, mój kolego, do słownika!!!

(Wynurzyła się z piany morskiej)

TANATOS: Pytanie łatwe – każdy to przyzna:

Jak miał na imię mój brat– bliźniak?

(Hypnos– bóg snu)

(Za każdą prawidłową odpowiedź zespoły otrzymują punkt.)

III. PODSUMOWANIE, CZYLI: ROZDAJEMY WIENCE LAUROWE

Po zsumowaniu uzyskanych przez zespoły punktów współpracownicy nauczyciela wręczają zwycięzcom symboliczny wieniec laurowy. Nauczyciel przyznaje także „dyplomy mitologów” przedstawicielom pozostałych grup (tym, którzy wykazali się największą aktywnością i wiedzą w konkursowych zmaganiach) – uzasadnia swoją decyzję i dziękuje uczniom, którzy wcielili się w postaci Erosa, Hermesa i Tanatosa.

KOMENTARZ

Zajęcia przeprowadziłam w pracowni polonistycznej, gdzie każdy zespół pracował przy osobnym stoliku.

Środki dydaktyczne:

- kserokopie krzyżówki, szarad i tekstów(zamieszczonych w scenariuszu zajęć),
- kostiumy i rekwizyty uczniów współprowadzących zajęcia,
- plansze przedstawiające atrybuty bogów greckich i kartoniki z ich imionami,
- „wieńce laurowe” i dyplomy „ekspertów mitologii”,
- słowniki: kultury antycznej i wyrazów obcych,

W scenariuszu zajęć wykorzystałam wyłącznie autorskie teksty i własne pomysły rozwiązań dydaktycznych.

BIBLIOGRAFIA:

Anders R. *Uczymy się nauczać..* WSiP, Warszawa 1994

- Cepik J. *Jak człowiek stworzył bogów?* Nasza Księgarnia, Warszawa 1998
- Graves R. *Mity starożytnej Grecji.* Nasza Księgarnia, Warszawa 1972
- Markowska W. *Mity Greków i Rzymian.* Iskry, Warszawa 1973
- Nagajowa M. *Jak uczyć języka polskiego w klasach 4–6.* WSiP, Warszawa 1999
- Nagajowa M. *Słowa zwykłe i niezwykłe.* WSiP, Warszawa 1999
- Parandowski J. *Mitologia.* Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 1987